

KRITERIER FOR VURDERING AF DOKUMENTARFILM

DOKUMENTARFILM

Støtten til dokumentarfilm er fastlagt i Filmloven, som har til formål at *fremme filmkunst, filmkultur og biografkultur i Danmark*. Det sker bl.a. ved at støtte udvikling, produktion og lancering af danske dokumentarfilm. I den forbindelse har Det Danske Filminstitut en særlig forpligtelse til at støtte produktion af oplysende film til bl.a. undervisningsbrug.

Filmloven betragter støtten til dokumentarfilm som støtte til en kunstnerisk form og ikke støtte, som tildeles udelukkende ud fra kriterier om f.eks. aktualitet. Målet er at støtte de bedste dokumentarfilm ud fra en kunstnerisk kvalitetsvurdering. Men hvad betyder det, at dokumentarfilm skal støttes som kunstnerisk form?

Dokumentarfilm er en fortolkning af virkeligheden i dokumentarisk form. Det er en *kreativ bearbejdning* af virkeligheden og ofte et resultat af en subjektiv undersøgelse af virkeligheden. Dokumentarfilm er i udgangspunktet forpligtet på virkeligheden, men det er fortællerens *blik* på virkeligheden og fortællerens aktive *greb* ind i stoffet, der kan gøre dokumentarfilm til kunst.

Dokumentarfilm kan have stor kulturel betydning. Film giver publikum mulighed for at se og opleve virkeligheden med andres øjne og kan udfordre vores virkelighedsopfattelse, give os nye perspektiver og føre til nye erkendelser. I dokumentariske fortællinger kan vi se og forstå os selv, og se og forstå andre. På den måde kan dokumentarfilm igangsætte og stimulere den samtale, vi som befolkning skal føre med os selv og hinanden om at være menneske, nu, her og i fremtiden.

Opfattelsen af dokumentarfilm som en fortolkning af virkeligheden betyder, at dokumentarfilm ikke kan støttes ud fra objektive og kvantitative kriterier. En vurdering af en endnu ikke produceret film må nødvendigvis hvile på en personlig og kvalitativ vurdering af det kunstneriske potentiale og den kulturelle betydning. Vurdering af ansøgninger om støtte til dokumentarfilm foretages af filmkonsulenterne, der er ansat som *individuelle beslutningstagere*. De foretager en personlig, men faglig og professionel kvalitetsvurdering af ansøgninger om støtte til dokumentarfilm.

For at etablere den bedst mulige kommunikation mellem ansøgerne til filmstøtte og filmkonsulenterne er det hensigtsmæssigt at formulere kriterier i form af en række kvalitetsparametre for vurderingen af dokumentarfilm. Kriterierne kan bruges til at forventningsafstemme og til at kvalificere samtalen om det konkrete projekt.

Men der er et stort men, når vi taler om kriterier og kunst. Kriterier er altid bagudskuende, og bygger på en systematisering af noget allerede sket, mens kunst er former og udtryk, som netop ikke kan begribes af fastlagte kategorier. Der kan derfor aldrig blive tale om kriterier, der hver for sig skal *opfyldes*, men snarere om at indkredse en grundlæggende kvalitet ved dokumentarfilmen som kunstnerisk form.

KVALITET

Den afgørende kunstneriske kvalitet ved en dokumentarfilm er, at den vil *udfordre og anfægte vores virkelighedsopfattelse*. Den skal ville noget med virkeligheden, og den skal ville sit publikum noget. Vurderingen af kvalitetspotentialet i en ansøgning vil ofte bero på en konkret vurdering af en række forskellige forhold. De kan sammenfattes i følgende kvalitetsparametre:

Vision

En films vision er båret af instruktørens vilje og stemme. Instruktøren skal ville noget med sin film og skal ville noget med sit publikum. Visionen drives af en formuleret motivation og et ønske om at undersøge, udtrykke eller bearbejde virkeligheden. Visionen hviler på instruktørens personlige og kunstneriske blik, ambitioner og mod.

Originalitet

En films originalitet udfordrer og overrasker vores forventninger. Originalitet kan være i helheden og i detaljen. Det kan være en ny og aldrig før set fortælling, en ny og original fortolkning af noget allerede kendt og en unik adgang til emne eller medvirkende. Der kan være tale om en original tilgang til fortælling, tematik eller vision. Originalitet viser sig ved, at filmen udfordrer normer og regler for, hvordan film fortælles, eller hvad der fortælles om.

Tematik

Oftest spørger vi, hvad historien handler om? At en film har en tematik handler om filmens inderste *kerne*. Heri ligger filmens intention og grundlæggende præmis. Tematikken er ofte båret af instruktørens vision og egen nysgerrighed, undren eller kritik. Filmens tematik er omdrejningspunktet for filmens fortælling og historie: Her rejses filmens præmis, problem eller spørgsmål.

Fortælling

En films fortælling er filmens indhold fortalt gennem en række aktive valg og fravalg af form og udtryk. Fortællingen afspejler filmens konkrete problematik, karakterer, dilemmaer, konflikter og det dramaturgiske forløb. I en fortælling er vi ofte vidne til en konkret historie, der udfolder sig over tid, og fortællingen vurderes ud fra dens evne til at afspejle filmens vision og forløse filmens tematik.

Udtryk

En film er en fortælling i billeder og lyd, og en film skal anvende billeder og lyd til at fortælle historier på måder, som det skrevne eller talte ord ikke evner, og som understreger fortællingen. En films æstetiske valg, dens visualitet og lydlige univers, skal opleves som en forlængelse af og præcis fortolkning af instruktørens vision.

Kompleksitet

At en film er kompleks vil sige, at den skildrer og favner virkeligheden i dens kompleksitet. En film kan være kompleks i sin tilgang, i sit sprog og i sin måde at fortolke virkeligheden på. At en film er kompleks betyder, at den *ikke* reducerer virkeligheden til simple kategorier og forklaringer. Den udfordrer stereotypisering, simplificering, og generalisering. En film kan være kompleks i sit indhold, men enkel i sin form.

Mangfoldighed

Mangfoldighed betragtes som en forudsætning for kvalitet og fornyelse i filmkunsten og filmkulturen. Det er vigtigt at dansk film repræsenterer diversitet i filmfortællingerne og at der er forskellige blikke og perspektiver for at sikre en bred filmkultur. Repræsentation handler om, hvem der fortæller hvilke historier. Her kan der ikke sættes faste regler op, men det kan være relevant at rejse spørgsmål om hold, og hvorfor det lige netop er denne instruktør, der skal fortælle denne historie. Film vurderes derfor også ud fra, hvilke tanker filmproducenten og instruktøren har gjort sig, for at imødekomme dette.

Medvirkende

De medvirkende i dokumentarfilm udvælges af instruktøren og har en rolle i filmens fortælling. Deres rolle i filmen vurderes bl.a. ud fra, om der er overensstemmelse mellem den rolle, de tildeles, og filmens præmis. Det afstedkommer etiske overvejelser og vurdering af instruktørens aftaler med de medvirkende.

Publikumsbevidsthed

En film forventes at have forholdt sig til publikum og det marked, hvor den skal distribueres. Uanset om man vil formidle, forandre, underholde eller udfordre sit publikum, og uanset om publikum forventes at være bredt eller nicheorienteret, er bevidsthed om filmens publikum afgørende. Hvad kendetegner filmens publikum? Hvad er forudsætningerne for, at publikum oplever filmen som appellerende og relevant, og for at filmen sætter aftryk? Hvor og i hvilket format kan filmen bedst forløse sit publikumspotentiale?

PROCES

En stillingtagen til en ansøgning om støtte til en dokumentarfilm er aldrig en stillingtagen til den færdige film. Der er en vurdering af potentialet i en ide, i en adgang, i en person eller et forløb. Ofte præsenteret i form af et skriftligt oplæg, billeder eller foreløbige optagelser.

Det er en vurdering, der altid bygger på en forestilling om, hvilken film, det *kan* blive. Det er aldrig en vurdering, hvor alle kvalitetsparametre skal være opfyldt, men en vurdering, der foregår med udgangspunkt i en række kvalitetsparametre, der er dynamiske og foranderlige. Det er også altid en vurdering af den eller de personer, som skal lave filmen, og om de fortælle-mæssigt og produktionsmæssigt er i stand til at indfri den vision, som de har for filmen.

I arbejdet med at udfolde potentialet og etablere et klart vurderingsgrundlag spiller udvikling en væsentlig rolle. Udviklingen kan undersøge og tilvejebringe nødvendig research, udvikle filmens form og fortælling eller undersøge særlige forhold ved produktionen. I den proces er filmkonsulenten projektets risikovillige udviklingspartner, der som aktiv med- og modspiller kan udfordre udviklingsprocessen og stille kritiske spørgsmål.

Udviklingsprocessen styrker konsulentens grundlag for at prioritere mellem projekterne. Når projekternes styrker og svagheder træder tydeligere frem, skal projekterne ikke alene vurderes for deres egne kvaliteter, men også i forhold til de andre projekter, der er i udvikling.

Filmkonsulenten har et bredt udviklingsansvar, der rækker ud over den enkelte film. Vurderingen af en films kvalitet er således også afhængig af den samlede karakter og kvalitet af filmprojekter i perioden og hensynet til en løbende udvikling og fornyelse af talentmassen, således at den diversitet, der eksisterer i talentmassen, afspejler sig bredt i den danske filmproduktion.

Opdateret maj 2024